

TRAINING LEVENSBESCHOUWELIJK DENKEN EN COMMUNICEREN

Doelen

- De student kan levensbeschouwelijk denken over gewone dingen van het leven.
- De student wordt zich bewust van zijn eigen levensbeschouwing en kan deze situeren t.o.v. andere keuzes.
- De student kan zijn eigen levensbeschouwing met anderen delen.
- De student kan zich verplaatsen in het levensbeschouwelijk denken van anderen.
- De student heeft inzicht in het belang van levensbeschouwing voor zichzelf en de maatschappij.
- De student kent de basisbegrippen van levensbeschouwing en ze in verband brengen met levensbeschouwelijk denken en handelen van zichzelf en anderen.
- De student formuleert een voorlopige visie op de doelstellingen van het vak levensbeschouwing op de basisschool.

Verantwoording

- Hiermee wordt een basis gelegd voor levensbeschouwelijk denken in het algemeen. Veel studenten associëren levensbeschouwing meteen met godsdienst en bijbel en staan daar dikwijls afwijzend tegenover. Het is belangrijk dat zij ervaren dat levensbeschouwing met dagelijkse zaken en ervaringen te maken heeft en dat het zinvol is daarover met elkaar te 'filosoferen'. Toch wordt steeds over 'levensbeschouwing' gesproken, met het oog op de inkleuring van deze term, die in de opleiding verder ingevuld wordt met andere aspecten, o.a. levensbeschouwelijke tradities.
- Communiceren over levensbeschouwing is belangrijk, zowel voor het ontwikkelen van de eigen visie als voor het samen leven en werken met anderen.
- Training op eigen niveau is belangrijk als basis voor het werken met kinderen. Voor een betrokken omgang met levensbeschouwing is het belangrijk dat studenten bij zichzelf beginnen. Het beroep blijft het uiteindelijk perspectief op langere termijn. Op het einde van de training wordt ook uitdrukkelijk de vraag naar de onderwijspraktijk aan de orde gesteld.

Opzet

- 8 lessen in groepen van maximaal 20 studenten. Eventueel kan een keuze gemaakt worden uit de lessen 3 tot 6.
- Opstelling in kring.
- Geen instructie, maar training via gevarieerde opdrachten. Reflectie daarop schriftelijk na de lessen en tot slot van de training.
- Voorrang aan eigen creatief denken. Bestaande verhalen, uitspraken en beelden worden alleen als hulpmiddelen gebruikt.

Literatuur

Levensbeschouwing ontwikkelen, deel 1.

Eisen

- Aanwezigheid in de lessen.
- Een verslag van elke les, met een korte persoonlijke reflectie: Wat heeft mij persoonlijk getroffen? Wat heb ik van deze bijeenkomst geleerd?
De bedoeling hiervan is de persoonlijk reflectie en betrokkenheid te bevorderen gedurende de training.
- Eindverslag. Zie apart blad.

Les 1: Dagelijkse dingen.

1. Korte uiteenzetting van de doelen en de opzet van de lessen en de eisen die gesteld worden voor de afsluiting.

2. Model van levensbeschouwelijk denken over dagelijkse dingen.

In de vorm van een socratisch gesprek initieert de docent zulk gesprek. B.v.:

Deuren

Waarom zijn er deuren? Om te sluiten en te openen. Soms sluiten we ons af, soms willen we weer contact. In die wisseling zit de behoefte aan deuren.

Dit is ook cultureel bepaald. Japanners hebben meestal geen binnendeuren in hun woning. Waarom wij wel?

Het klimaat speelt een rol. Wij hebben deuren nodig om ons tegen de winterkou te beschermen. In warme landen, in de zomer, is die behoefte er niet of minder. Dat beïnvloedt het leven en het levensgevoel, maar ook de omgang met ander mensen.

Deuren beschermen ons en onze bezittingen ook tegen dieven en vijanden.

Hoe gaan wij hier om met deuren? Wanneer doen we ze open? wanneer dicht? Welke deuren sluiten wij meestal en welke staan meestal open?

Wegen

Hoe zou omschrijven wat een weg eigenlijk is? De verbinding tussen mensen? plaatsen? of eerder: de afstand tussen ...? Welke soorten wegen kunnen we onderscheiden?

Wat is kenmerkend voor wegen in onze tijd tegenover vroeger? Wat is kenmerkend voor wegen in Nederland tegenover elders? Recht / kronkelend; breed / smal; zand / klinkers/ asfalt of beton;...

Waarom zijn onze wegen zoals ze zijn?

Wat zegt dit over mensen? over ons? over onze tijd en cultuur?

3. In kleine groepen (van 3 of 4) toepassen op een ander onderwerp.

B.v.: huisdieren, planten, vuurwerk, auto, huizen, fabrieken, dorp, stad, boeken,...

De ideeën worden genoteerd voor volgende les.

4. Opdracht tot het maken van een persoonlijk verslag van deze les.

Les 2: Dagelijkse dingen - vervolg.

1. Aanknopen bij les 1.

Twee studenten lezen hun persoonlijk verslag voor. Mogelijkheid tot korte reacties daarop.

2. Rapportage van de subgroepen van punt 3 uit les 1.

Een tweetal onderwerpen worden verder besproken in de hele groep.

3. Reflectie op de communicatie.

Op het einde of , wanneer dit past, tussendoor vestigt de docent de aandacht op de communicatie in de groep: Hoe gaat deze groep om met verscheidenheid van meningen? Verschil tussen discussie en uitwisseling van ervaringen en visies; specifieke functies van beide.

Wat vraagt respect en verdraagzaamheid voor elkaar concreet in deze situatie?

(De bedoeling gaat niet verder dan de aandacht vestigen op dit gebeuren, niet het formuleren van algemene theoretische inzichten).

4. Vertellen of voorlezen van een levensbeschouwelijk verhaal door de docent.
5. Opdracht: Zoek een verhaal dat voor jou een levensbeschouwelijke betekenis heeft. Bij voorkeur een fantasie-verhaal.
Volgende les worden deze verhalen in de groep gebracht (bij voorkeur vertellen).

Les 3: Verhalen.

1. Twee verslagen van vorige les laten voorlezen.
2. Om beurt brengen de studenten het verhaal dat ze gekozen hebben. Na elk verhaal is er mogelijkheid tot reactie.
Als de levensbeschouwelijke betekenis niet meteen duidelijk is kan de docent daarnaar vragen, zowel bij de verteller als bij de anderen.
Ongeveer de helft van de studenten komt in les 3 aan bod (de anderen in les 4).
3. Reflectie op de communicatie.
Als daar aanleiding toe is kan opnieuw de aandacht gevestigd worden op de communicatie. Belangrijk punt van aandacht is hierbij het evenwicht tussen respect voor ieders mening en de noodzaak om je eigen mening naar anderen toe te verantwoorden.
4. Reflectie op levensbeschouwelijke verhalen.
Op het einde van deze les stelt de docent de vraag aan de orde wanneer je een verhaal levensbeschouwelijk kan noemen. Ook hier gaat het minder om het formuleren van algemene theoretische inzichten dan om het bevorderen van de reflectie van de studenten. De vraag moet daarom zeer open besproken worden (zonder dat elke antwoord zonder meer goed geacht wordt).
5. Opdracht: In het persoonlijk verslag verder nadenken over punt 4. Diegenen die hun verhaal nog moeten brengen gaan na of hun verhaal beantwoordt aan de criteria die in de groep naar voren gekomen zijn.

Les 4: Verhalen - vervolg.

1. Twee verslagen van vorige les.
2. Vervolg van het vertellen van levensbeschouwelijke verhalen.
Vragen m.b.t. de communicatie en het levensbeschouwelijk karakter van verhalen kunnen op gepaste momenten teruggedreven worden. Hoofdzak moeten wel de verhalen blijven en hun betekenis.
3. Reflectie op de vertelde verhalen.
 - Zijn er zaken die opvallen bij het geheel van de verhalen?
B.v.: Meestal positieve of meer negatieve verhalen? Is daar een verklaring voor?
Veel/weinig/geen klassieke verhalen. Hoe komt dit? Wat zegt dit?
 - Wat zeggen deze verhalen over onze levensbeschouwing? Waren het levensbeschouwelijke verhalen? Wat maakt een verhaal levensbeschouwelijk?

4. Opdracht als voorbereiding op de afsluiting:
Welke domeinen van levensbeschouwing kwamen in deze verhalen aan bod? Zie handboek hoofdstuk 3.
5. Volgende les een voorwerp meebrengen dat voor jou een speciale betekenis heeft.

Les 5: Dingen met een speciale betekenis.

1. Twee verslagen van vorige les.
2. Ieder presenteert het voorwerp dat hij/zij heeft meegebracht en vertelt daarbij waarom dit voorwerp een speciale persoonlijke betekenis heeft. De voorwerpen worden in de kring gelegd.
Als daar aanleiding toe is kan weer de aandacht gevestigd worden op het communicatieproces.
3. Reflectie op de betekenis van dingen.
Zijn er zaken die opvallen bij het geheel van de voorwerpen die de groep heeft meegebracht? Welke verklaring is daarvoor te geven?
Zegt de keuze van de voorwerpen iets over wat deze mensen belangrijk vinden in het leven? Zegt het iets over de levensbeschouwing van deze groep?
4. Volgende les een foto meebrengen die voor jou past bij de uitspraak “Het leven is...”
Het mag een eigen foto zijn, ook van iemand anders bv. van internet. Wel printen, minstens op A5-formaat

Les 6: Werken met foto's.

1. Twee verslagen van vorige les.
2. Ieder presenteert zijn foto en verklaart zijn keuze. Daarna wordt de foto in de kring gelegd.
De docent kan ook een aantal foto's meebrengen als reserve.
3. Reflectie op het geheel van de foto's.
Zijn er opvallende kenmerken van de gemaakte keuze? B.v.: Vooral positieve/negatieve beelden. Vooral met/zonder mensen. Vooral symbolisch/realistisch.
Wat ontbreekt?
Zijn daar verklaringen voor?
Is er verwantschap aan te wijzen met levensbeschouwelijke tradities (Christendom, Islam, Hindoeïsme, humanisme,...)?
4. Een totaalbeeld samenstellen van de gekozen foto's.
Hierbij kunnen verschillende pogingen gedaan worden. Steeds toelichting geven bij de gekozen ordening.
Het gaat hierbij vooral om het proces van keuze en ordening en de communicatie die daarvoor nodig is. Het eindresultaat is niet belangrijk.
Dit kan aanleiding geven om het communicatieproces nogmaals aan de orde te stellen, m.n. de moeilijkheid van levensbeschouwelijke dialoog.
5. Opdracht:
Lees hoofdstuk 4 van het handboek.

Welke aspecten van levensbeschouwing zijn in de cursus aan bod gekomen? Wanneer en hoe?

Les 7: De basisbegrippen van levensbeschouwing

1. Verzamelen van de resultaten van de opdrachten m.b.t. de hoofdstukken 3 en 4 van het handboek.
2. Het schema van blz.35 (domeinen en aspecten) exemplarisch samen invullen.
Begrippen verhelderen.
3. Opdracht: Lees hoofdstuk 2 van het handboek.
Formuleer de doelstelling van het vak levensbeschouwing op de basisschool zoals jij die op dit moment ziet.

Les 8: Het vak levensbeschouwing op de basisschool

1. Uitwisselen van de visies op het vak. In welk model past je visie, c.q. de visie van de groep: learning in/about/from/through ?
2. Herlees kritisch je eigen formulering van de doelstelling die je meebracht. Herschrijf ze eventueel (en bewaar dit tot het einde van de opleiding).

Afsluiting

Om deze cursus met voldoende af te sluiten is het volgende vereist:

1. De verslagen van de afzonderlijke lessen: inhoud en minimaal een half A4 reflectie per les.
Indien je een les hebt gemist neem je de inhoud van een ander over en reflecteert daarop na een gesprek daarover met de betreffende student.
2. Geef minstens drie voorbeelden van situaties in het onderwijs waarin levensbeschouwing een rol speelt. (zie hoofdstuk 5)
3. Voer opdracht 1 van hoofdstuk 6 uit:
Geef een beeld van je eigen levensvisie. Verwijs daarbij naar de invloeden en ontwikkelingen die in dit hoofdstuk beschreven worden. Kijk ook naar de verschillende dimensies en aspecten van levensbeschouwing die beschreven worden in de hoofdstukken 3 en 4..
4. Persoonlijke evaluatie van de cursus
 - Hoe heb je de cursus ervaren? Wat heb je er zelf van geleerd?
 - Wat kun je met de gegevens en ervaringen van deze cursus in het basisonderwijs?